

EL BELLPUGENC JERONI ÍÑIGO DE PAZ L'ANY 1603

Josep Maria Planes i Closa

Jeroni Íñigo de Paz va ser un destacat personatge al Bellpuig del final del segle XVI i primers decennis del XVII, mantenint i incrementant el prestigi i la influència local de la seva família, que s'havia convertit en una de les principals de la vila. Com era la norma a casa seva, va exercir la professió d'apotecari. Era fill de Joan Íñigo de Paz, diversos cops paer en cap i home de gran protagonisme local durant els anys setanta i vuitanta del segle XVI.¹ Al trienni 1575-77, en Jeroni constava com a estudiant de Medicina («*studens mortibus*»)² Més endavant, ja consolidat com a apotecari, es va dedicar als negocis i especulacions d'àmbit local i comarcal que tan típics eren en les bones famílies urgellenques del passat, sempre sobre una base agrària i exercint tasques públiques per complementar el protagonisme social. L'any 1596, mentre feia de tutor dels fills del difunt Rafael Tort, pagès de Bellpuig, va vendre blat a deute a un hostaler de la vila i li va prestar diners.³ L'any 1602, era un dels representants de la confraria bellpugenca de Nostra Senyora del Roser, que encarregà la pintada i daurament d'un retaule a Cristòfol Ortoneda, pintor de Montblanc.⁴ L'any 1603, obtingué el càrrec de paer en cap de Bellpuig.⁵

1.- Jaume TORRES, *Història de Bellpuig dins el Principat de Catalunya*, Bellpuig, autor-editor, 1980, pàg. 250. Antoni BACH, *Bellpuig i la seva antiga baronia al pla d'Urgell*, Barcelona, Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1972, pàg. 110 i 134.

2.- Josep Maria PLANES, "Estructura laboral i aspectes socials de Bellpuig en els anys 1575-1577", *Miscel·lània d'estudis*, núm. 13 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 2000, pàg. 58 i 73.

3.- Josep Maria PLANES, "Francesc Armengol, un curiós urgellenc del segle XVI", *Miscel·lània d'estudis*, núm. 18 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 2005, pàg. 78-79 i 82-83.

4.- Ramon MIRÓ, "El retaule de Nostra Senyora del Roser, pintat per Ortoneda", *Miscel·lània d'estudis. Edat Moderna*, núm. 5 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 1990, pàg. 15.

5.- Josep Maria LLOBET, "Uns pactes entre els paers de Bellpuig i Jaume Joan Llopis, cirurgià i barber (1603)", *Miscel·lània d'estudis. Economia, vida i societat*, núm. 9 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 1996, pàg. 3 i 4.

Durant els anys 1602 i 1603, el nostre apotecari va protagonitzar uns contenciosos que segurament van cridar força l'atenció dels seus conciutadans. Un d'ells va ser el litigi sobre la propietat d'una de les cases que hi havia a Bellpuig, situada al carrer del Castell. No sabem com era aquesta casa. Al moment del litigi, era adscrita al benefici de Sant Martí, un dels que hi havia a l'església parroquial de la vila. Aleshores, el titular d'aquest benefici era un clergue que es deia Joan Bellmunt, el qual, per tant, havia de gaudir de la casa. Però l'immoble era reclamat per Jeroni Íñigo de Paz i també per Joan Alçamora, un individu de Barbens, els quals tenien afers particulars entre ells, com després veurem. Qui havia de rebre la propietat de la casa, si guanyaven, havia de ser l'apotecari Jeroni Íñigo de Paz. De fet, son pare ja comprà la casa esmentada anys enrere, però no l'havia poguda tenir, per un problema que de seguida comentarem.

El contenciós es va mirar de resoldre de manera ràpida en l'àmbit proper mitjançant causa de compromís, és a dir, designant un advocat de la zona que donés una sentència arbitral. Les dues parts van escollir com a jutge de compromís Antoni Camp i Moles, un doctor en Drets que en aquella època vivia a Tàrraga (anys després, residiria a Solsona). La sentència arbitral d'en Camps va ser favorable a la part Íñigo de Paz-Alçamora. Com que el clergue Bellmunt no la recorregué en el termini establert per poder fer-ho, la sentència agafa força judicial. Per aplicar-la, però, calia la col·laboració de la justícia eclesiàstica, perquè s'havia de desposseir un beneficiat.

L'1 de febrer de 1603, Jeroni Íñigo de Paz presentà una petició escrita a la cort del deganat de Tàrraga, del qual depenia la parròquia de Bellpuig. Demanava que el degà de Tàrraga ordenés l'execució de la sentència arbitral, per tal de poder prendre possessió de la casa, que li havia estat adjudicada. El mateix dia 1 de febrer de 1603, el degà de Tàrraga, que era el prevere i doctor en Drets Francesc Ferrer, promulgà una lletra executorial a la seva cort ordenant que, en efecte, es donés possessió a Jeroni Íñigo de Paz de la casa situada al carrer del Castell de Bellpuig, retirant-la del benefici de Sant Martí i del titular d'aquest benefici, el clergue Joan Bellmunt. La disposició seria vigent a partir de l'1 de març (o sia, un cop transcorregut un mes). Transcriu el text complet d'aquesta disposició del degà targarí a la part final del present article.

El 7 de març de 1603 (que era divendres), el notari targarí Mateu Corcó va ser a Bellpuig per donar la possessió a l'apotecari Jeroni Íñigo de Paz de la casa del carrer del Castell que abans havia estat del benefici de Sant Martí i que li havia estat concedida per decisió judicial. Cal fer notar que el notari Corcó era l'escrivà ordinari de la cort del degà. L'acompanyaren en aquella gestió, com a testimonis, Joan Sellés, pagès i batlle de Preixana, i Jaume Brunet, sedasser de Tàrraga. En presència del notari Corcó i dels dos testimonis esmentats, l'apotecari Íñigo de Paz anà a parlar amb Pere Gener (o Jener), prevere i beneficiat de Bellpuig, al qual

trobà a la plaça Major, tot presentant-li la lletra executorial del degà de Tàrraga sobre aquell assumpte de la casa. Un cop llegida la disposició, el prevere Gener es mostrà del tot disposat a complir-la. Per tant, van anar a la casa del carrer del Castell i l'apotecari Íñigo de Paz en prengué formalment possessió, fent sortir de la vivenda la gent que hi vivia (no s'indica qui eren aquestes persones), entrant-hi ell, rebent la clau i tancant i obrint les portes en senyal de propietat.⁶

Sembla que el prevere Pere Gener actuà en representació del clergue Joan Bellmunt perquè aquest no era llavors a Bellpuig. En aquella època, a Bellpuig hi havia dos preveres que es deien Pere Gener,⁷ de manera que no podem saber quin dels dos fou el qui actuà en la presa de possessió de la casa del carrer del Castell. Podem dir alguna cosa del Pere Gener menor, que era beneficiat del benefici de Sant Antoni, un altre dels que hi havia a l'església parroquial de Bellpuig. Podia ser fill d'un dels diversos Gener que trobem a Bellpuig durant la segona meitat del segle XVI.⁸ Tenia un nebot a la vila de Cubells que es deia Francesc Besturs i que era sastre. De fet, pocs dies abans que tingués lloc la presa de possessió de la casa del carrer del Castell, el 3 de març, havia designat procurador aquest nebot seu, encarregant-li que li cobrés uns diners que li devia el comú de la vila de Cervera.⁹

L'any 1603, Jeroni Íñigo de Paz també va tenir un contenciós amb Joan Alçamora, pagès de Barbens (sens dubte, el mateix individu que li havia fet costat en la demanda per la possessió de la casa del carrer del Castell de Bellpuig). L'Alçamora demanava a l'Íñigo de Paz que li pagués deu pensions (en realitat, havien de ser onze) d'un censal que es feia al benefici de Sant Miquel de l'església parroquial de Barbens. Les pensions eren de 6 lliures i 8 sous cada una. Els Íñigo de Paz s'havien compromès a pagar el censal, que abans feia l'Alçamora, com a part del preu de la casa del carrer del Castell. El 10 d'octubre de 1603, un prevere de Bellpuig que es deia Joan Castanyer, el qual feia d'àrbitre i amigable componedor en aquella disputa (escollit per les dues parts), va donar el seu dictamen, que, per cert, fou totalment favorable a Jeroni Íñigo de Paz. Aquest dictamen és un document molt interessant, perquè aclareix indirectament com havia anat el procés que portà a la disputa sobre la casa del carrer del Castell, resolta uns mesos abans. Per aquest motiu, també reproduïxo el document a l'apèndix final.

6.- Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG en endavant), Fons Notarial (FN en endavant), Tàrraga, N II 8, Mateu Corcó, *Manual 1603*, sense foliar, acta de 7 de març.

7.- Ramon MIRÓ, "Música i església a Bellpuig durant l'Edat Moderna", *Miscel·lània d'estudis*, núm. 19 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 2006, pàg. 45.

8.- Planes, "Estructura laboral...", pàg. 58 i 73. Josep Maria LLOBET, "Un document de l'any 1568 relacionat amb la construcció de l'església parroquial de Bellpuig", *Nova miscel·lània d'estudis*, núm. 8 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 1994, pàg. 3-4. Bach, *Bellpuig i la seva...*, pàg. 130, 132, 133 i 141.

9.- ACSG, FN, Bellpuig, N IV 2, Joan Gener, *Manual 1602-1604*, sense foliar, acta del 3 de març de 1603. Foren testimonis d'aquella procura els bellpugencs Antoni Mestre, negociant, i Domènec Corretger, pagès.

Resultava que, anys enrere, Joan Alçamora (que el 1603 ja havia mort, i que devia ser el pare de l'altre Joan Alçamora) va vendre la casa en qüestió a Pere Vicent, i després aquest Pere Vicent vengué la mateixa casa a Joan Íñigo de Paz (el pare de Jeroni Íñigo de Paz). Però un individu anomenat Pere Viana posseïa una part d'aquella casa i sembla que no hi volia renunciar. Un prevere que es deia Miquel Capons, i que era beneficiat del benefici de Sant Martí a l'església parroquial de Bellpuig, va tenir un litigi amb aquest Pere Viana, el qual acabà renunciant a la casa, deixant-la a favor del benefici de Sant Martí. És per això que els Íñigo de Paz van dur a terme la reclamació contra el beneficiat del benefici de Sant Martí (que canvià, passant a ser-ne el clergue Joan Bellmunt), per tal d'aconseguir d'una vegada la plena propietat de la casa. Mentre hi va haver la polèmica per la possessió de l'immoble, Joan Alçamora, reconeixent que els Íñigo de Paz no tenien la culpa de tot aquell embolic, acceptà la responsabilitat de la situació i durant onze anys no va demanar les pensions del censal abans esmentat, pagant-les ell al benefici de Sant Miquel de Barbens. Tanmateix, quan Jeroni Íñigo de Paz, un cop aconseguida la casa, va demanar que es cancel·lés l'acte d'encarregament del censal, aleshores Joan Alçamora sí que li va reclamar les pensions d'aquells anys.

Segons l'àrbitre Joan Castanyer, el preu de la casa era de 110 lliures. Entre els anys 1592 i 1602 (o sia, onze anys), Jeroni Íñigo de Paz no l'havia posseïda, raó per la qual se li podien estimar unes pèrdues de 5 lliures i 10 sous cada any. En la seva sentència, doncs, Joan Castanyer condemnà Joan Alçamora a refer aquests diners a Jeroni Íñigo de Paz, compensant-los sobre les pensions de 6 lliures i 8 sous anuals que mentrestant l'Alçamora havia hagut de pagar al benefici de Sant Miquel de la parroquial de Barbens. Un cop calculada la compensació, Jeroni Íñigo de Paz només hauria de pagar a l'Alçamora 9 lliures i 18 sous en total (18 sous per cada un dels onze anys).

Hi havia un altre censal, de 10 lliures de preu i 10 sous de pensió anual, que la casa feia al benefici de Sant Miquel de Barbens. L'arbitratge de Joan Castanyer disposà que Joan Alçamora hauria de pagar les 10 lliures del valor d'aquest censal a Jeroni Íñigo de Paz, a més de pagar-li vint-i-nou pensions que es devien, que sumaven 14 lliures i 10 sous. En total, doncs, l'Alçamora hauria de donar a l'Íñigo 24 lliures i 10 sous per aquest concepte.

Pere Viana havia deixat la casa de manera voluntària, raó per la qual Jeroni Íñigo de Paz primerament hauria d'exigir a aquest individu les pensions que se li devien (14 lliures i 10 sous). Mentre això no es resolgués, els pagaments anteriorment dictaminats quedarien aturats. Si al final no es podia cobrar res del Viana, pagaria l'Alçamora i, cara al futur, el censal aniria a càrrec de Jeroni Íñigo de Paz, el propietari confirmat de la casa.

Les despeses de la sentència dictada per Joan Castanyer van ser les següents: 20 rals per als consultors, dos parells de capons per a ell, i 8 rals per al notari (que era el bellpugenc Joan Gener). Les dues parts, a mitges, haurien de pagar aquelles despeses.

Els testimonis de la publicació de la sentència van ser el negociant Antoni Mestre i el sastre Jaume Mosset, que també eren de Bellpuig.

Pere Vicent, l'individu que antigament va comprar la casa del carrer del Castell i que després la va vendre a Joan Íñigo de Paz, podia ser fill o parent d'Antoni Vicent, un pagès de Bellpuig de la segona meitat del segle XVI que era popularment conegut amb el renom d'Ester.¹⁰

Pere Viana, l'individu que havia tingut part de la casa esmentada i que finalment renuncià a aquesta part, donant-la al benefici de Sant Martí, podia ser un revenedor de Bellpuig de la segona meitat del segle XVI que fou prohom del consell municipal de la vila.¹¹ De fet, també podia ser el seu fill, anomenat igualment Pere Viana i que feia de sabater. El mes de desembre de l'any 1583, la filla del Pere Viana gran, Margarida Viana, havia fet capítols matrimonials amb Andreu Font, sabater de Bellpuig. Uns anys més tard, el 1596, el Pere Viana gran vivia a Albesa, mentre que el Pere Viana petit residia a Bellpuig. El 28 de gener de 1596, els Viana van pagar a Andreu Font l'equivalent a 12 lliures que encara li devien del dot pactat en els esmentats capítols matrimonials; li devien en concret la roba i alguns complements, taxats en aquest valor. El van pagar traspasant-li una petita peça de terra amb quatre oliveres plantades, de 8 pórques de tinguda, situada al terme de Bellpuig (partida de la Garriga). El Pere Viana gran havia comprat aquella peça de terra al mercader bellpugenc Joan Castanyer l'any 1593. Dos pròcers de la vila, consultats a voluntat de les parts, van estimar que la parcel·leta tenia aquell valor de 12 lliures. A continuació, l'Andreu Font va fer constar notarialment que, amb el traspàs d'aquella terra, ja havia cobrat íntegrament tot el dot que havia d'aportar la seva dona, establert al seu moment en 50 lliures, roba de lli i llana, i complements.¹² Aquestes notícies de la segona meitat del segle XVI sobre els Viana ens indiquen que la família estava ben arrelada a Bellpuig, tot i que el Viana pare hagués anat a viure a Albesa.

10.- Planes, "Estructura laboral...", pàg. 60.

11.- Planes, "Estructura laboral...", pàg. 60.

12.- ACSG, FN, Bellpuig, N IV 3, Jeroni Simó de Suelves, *Manual 1596*, sense foliar, acta del 28 de gener. Els testimonis de la firma dels implicats en l'acord i dels pròcers locals foren Antoni Mestre, estudiant de Lleis, Domènec Marqués, escriptent, i Montserrat Pujalt, espaser, tots els quals eren de Bellpuig. El Pere Viana gran no va firmar fins al 22 de juliol d'aquell any, i en el seu cas els testimonis foren Rafael Vilamajor, passamaner, i el ja esmentat Antoni Mestre, estudiant, bellpugencs tots dos. L'any 1583, els capítols matrimonials entre Andreu Font i Margarida Viana es van fer amb Baltasar Català, notari de Bellpuig. , Josep Maria PLANES, "Joan Font, prevere bellpugenc del segle XVI", *Miscel·lània d'estudis*, núm. 14 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 2001, pàg. 48-49.

No tenim pistes sobre la procedència del prevere bellpugenc Miquel Capons. Sabem, però, que, quan va morir, va designar hereu Jaume Capons, que potser era el seu germà i que també vivia a Bellpuig. Aquest Jaume Capons estava casat amb Joana. Fill de l'esmentat matrimoni era Miquel Capons, que es convertí en hereu de son pare quan aquest va traspasar (el testament de Jaume Capons es va fer a Bellpuig el 3 d'octubre de 1596). Jove com era, Miquel Capons va tenir tutors i curadors, que, entre altres, foren Joan Tudela, mercader de Bellpuig, Baltasar Capons, pagès de Sunyer, i Bernat Roig, rector de Seana. El 1609, ja adult, Miquel Capons va ser paer de Bellpuig.¹³ La família Capons, per tant, també estava ben aclimatada a la vila.

El prevere Joan Castanyer, l'àrbitre del contenciós Íñigo-Alcamora del 1603, va ser un individu destacat al Bellpuig dels anys finals del segle XVI i dels primers anys del segle XVII, duent a terme considerables activitats econòmiques. Podia ser fill del manescal Gaspar Castanyer o del pagès i mercader Joan Castanyer, dos bellpugencs de la segona meitat del segle XVI.¹⁴ El 15 d'octubre de 1588, el prevere Joan Castanyer va comprar a l'encant públic, per 300 lliures, una casa situada a la plaça del Pou de Bellpuig, immoble que abans havia estat del difunt negociant bellpugenc Joan Oró i que estava carregat amb un censal creat el 1584 precisament pel prevere Miquel Capons contra el dit Oró. El mateix any 1603, en concret l'11 de maig, el prevere Castanyer va firmar una concòrdia amb la tutela del jove Miquel Capons (que acabem d'esmentar) per raó d'aquest censal carregat damunt la casa, que, des que l'havia comprada, no havia pagat; d'aquesta manera, les dues parts anul·laren un plet que havien començat sobre allò.¹⁵ Entre els anys 1604 i 1607, el prevere Castanyer, actiu i traficant, va comprar i vendre terra a Bellpuig i va arrendar per tres anys a un pagès francès un hort seu al foramur de la vila.¹⁶

El clergue Joan Bellmunt (en una ocasió se l'anomena Mateu Bellmunt), beneficiat del benefici de Sant Martí i perdedor del contenciós de la casa el 1603,

13.- Torres, *Història de Bellpuig...*, pàg. 250.

14.- Planes, "Estructura laboral...", pàg. 57.

15.- ACSG, FN, Bellpuig, N IV 2, Joan Gener, *Manual 1602-1604*, sense foliar, una de les actes de l'11 de maig de 1603. Foren testimonis d'aquella concòrdia Antoni Mestre, negociant de Bellpuig, i Joan Capdevila, pagès de Castellnou de Farfanya. El censal quedà quitat i les pensions degudes es van considerar liquidades; a canvi, el prevere Castanyer pagaria a la tutela Capons 45 lliures (15 lliures, aleshores, i les 30 restants, en tres terminis, que caurien per la festa de l'Ascensió). No era un tracte gaire favorable a la tutela, perquè el censal era de 58 lliures de valor i de 2 lliures i 18 sous de pensió anual, de manera que el pagament a què es comprometia el prevere Castanyer ni tan sols no cobria el valor del censal. El plet de la tutela Capons contra el prevere Castanyer havia estat iniciat a la cort del degà de Tàrraga. Una nota posterior al costat d'aquesta mateixa acta, datada l'1 de desembre de 1605, indica que Joan Castanyer va acabar pagant 35 lliures (no 30) a la tutela Capons per completar la quantitat pactada a la concòrdia.

16.- ACSG, FN, Bellpuig, N IV 2, Joan Gener, *Manual 1604*, sense foliar, actes del 10 d'octubre, del 21 d'octubre i del 22 d'octubre; *Manual 1606-1607*, sense foliar, una de les actes del 30 de juliol de 1607. L'any 1604, l'arrendatari de l'hort (que estava voltat de parets) va ser Joan Escrivant, de Sant Pere del Bosch, bisbat de Couserans (?); el preu fou de 60 lliures. A l'hort hi havia un abellar, que quedà per al prevere Castanyer.

també era probablement un individu de Bellpuig, només que més jove que els altres protagonistes d'aquesta història. Durant la segona meitat del segle XVI, a la vila ducal hi hagué dos caps de casa amb aquest cognom: Antoni Bellmunt, sabater, i Jaume Bellmunt, pagès.¹⁷ El clergue Joan podia ser fill de qualsevol dels dos.

Alguns dels bellpugencs esmentats aquí van seguir destacant durant la segona dècada del segle XVII.

El prevere Joan Castanyer va ser capellà major de la Unió de Preveres de Bellpuig almenys entre els anys 1609 i 1619. Diversos parroquians van requerir els seus serveis per fer testament. Va morir a Bellpuig el 28 d'abril de 1619, a la una del migdia. Nou dies abans, el 19 d'abril, havia fet testament (amb Francesc Gener, notari del mateix Bellpuig).¹⁸

L'any 1614, Joan Bellmunt era vicari de Bellpuig.¹⁹

Fill de Jeroni Íñigo de Paz era Francesc Íñigo de Paz, també apotecari de Bellpuig. Aquest individu, el 8 de desembre de 1618, va tenir un incident amb Bartomeu Messeguer, calceter i hostaler del mateix Bellpuig, quan jugaven a bitlles als afores del portal de la Font de la vila. En Messeguer va discutir amb el jove apotecari Francesc Íñigo de Paz i li va dir paraules «agratòries». Amb la justícia local a favor dels Íñigo de Paz, en Messeguer fou empresonat al castell. Van anar passant els dies i l'home no tingué altra alternativa que rebaixar-se per intentar aconseguir la llibertat. L'11 de gener de 1619, en presència de les autoritats i principals prohoms de la vila, demanà perdó a Francesc Íñigo de Paz i a son pare. Tanmateix, ni així no obtingué la llibertat de moment. Per tant, sol·licità voluntàriament al governador de les baronies de Bellpuig i Linyola que el desterressin de la baronia durant dos anys, perquè almenys així podria sortir de la presó, i la seva muller i fills no patirien tanta pena. El governador concedí aquest desterrament el 21 de gener.²⁰

L'any 1620, actuant com a executors del testament de Joan Castanyer, els preveres de la vila (un dels quals era Joan Bellmunt) van vendre el gran hort que aquest Castanyer havia tingut, hort que, posat a l'encant públic, fou comprat per Bernat Castanyer, manescal del mateix Bellpuig.²¹ El comprador, que estava casat amb Isabel Joana Gras, potser era parent del difunt prevere Joan Castanyer. Per

17.- Planes, "Estructura laboral...", pàg. 57.

18.- Arxiu Parroquial de Bellpuig, *Llibre d'òbits-casaments-confirmacions 1609-1670*, f. 165v.

19.- ACSG, FN, Tàrraga, N II 9, Pere Llorenç Rabassa, *Manual 1614*, f. 56v.

20.- Esteve MESTRE, "El desterrament de Bertomeu Messeguer", *El Pregoner d'Urgell*, núm. 248 (Bellpuig, primera quinzena de febrer del 1990), pàg. 18.

21.- Esteve MESTRE, "Contractes de l'any 1620", *El Pregoner d'Urgell*, núm. 280 (Bellpuig, 1 de juny de 1991), pàg. 19. L'hort en qüestió feia 2 jornals, estava tancat amb tàpies i tenia pou, sinya, arbres fruiters i cases d'abelles; era situat fora els murs de la vila i tocant als terrenys vagants d'aquesta. El preu de la compra va ser de 350 lliures.

cert, que aleshores hi havia a la comunitat de Bellpuig un prevere que es deia Jaume Castanyer, potser també parent del difunt Joan Castanyer.²²

El mateix any 1620, Jeroni Íñigo de Paz, que havia tornat a ser paer en cap recentment, va fer de fermança o fiador del batlle de Tàrraga, juntament amb Joan Solà, botiguer de draps i mercader de Bellpuig; aquest Joan Solà estava casat amb una Íñigo de Paz i probablement els dos personatges estaven associats econòmicament, a redós de l'aliança familiar.²³ També aquell 1620, Jeroni Íñigo de Paz fou requerit pel batlle de Bellpuig perquè analitzés un oli que es venia a la vila i que semblava que estigués adulterat.²⁴

L'any 1696, Francesc Íñigo de Paz tenia una casa a la plaça del Pou de Bellpuig. L'immoble, per un lateral, donava al carrer del Castell.²⁵ Era la mateixa vivenda que els seus avantpassats havien comprat a les acaballes del segle XVI, i n'havien aconseguit la possessió definitiva l'any 1603?

22.- Aquest prevere Jaume Castanyer havia tingut un germà fadrí, Dídac Castanyer, de Vimbodí, mort a Bellpuig el 4 de setembre de 1619. Jaume Castanyer va ser beneficiat del benefici de Sant Antoni de l'església parroquial de Bellpuig. Va morir a la vila ducal el 22 de març de 1631. Arxiu Parroquial de Bellpuig, *Llibre d'òbits-casaments-confirmacions 1609-1670*, fs. 166v. i 182.

23.- Josep Maria PLANES, "Bellpuig i dues famílies de ciutadans honrats de Barcelona (segles XVI-XVIII): els Solà i els Eixalà", *Miscel·lània d'estudis. Edat Moderna*, núm. 5 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 1990, pàg. 18. Torres, *Història de Bellpuig...*, pàg. 250.

24.- Esteve MESTRE, "Any 1620: oli bo i barat, qui me'l compra?", *El Pregoner d'Urgell*, núm. 338 (Bellpuig, 6 de novembre de 1993), pàg. 22. L'apotecari Jeroni dictaminà que l'oli no estava adulterat.

25.- Jaume TORRES, "El capbreu de la vila de Bellpuig del 1696", *Miscel·lània d'estudis. Economia, vida i societat*, núm. 9 dels *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, 1996, pàg. 38 i 50. Torres, *Història de Bellpuig...*, pàg. 218.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1603, febrer, 1. Tàrrega.

Francesc Ferrer, degà de Tàrrega, ordena que es compleixi una sentència judicial sobre la possessió d'una casa situada a la vila de Bellpuig, abans tinguda pel benefici de Sant Martí i llavors atorgada a Jeroni Íñigo de Paz, apotecari de Bellpuig. Com a criteris de transcripció del document, i per tal de facilitar la lectura, desenvolupo les abreviatures, afegeixo signes de puntuació i regularitzo l'ús de les majúscules i minúscules, però no poso accents i respecto la literalitat del text tant com puc.

ACSG, FN, Tàrrega, N II 8, Mateu Corcó, *Manual 1603*, full volander de mida gran guardat a les tapes del volum.

Fan per la pcessio de la casa ere del beneffici de St. Marti de Bellpuig prete per mossen Hinygo, apotecari de dita vila.

Nos, misser Francesc Ferrer, prevere, en drets doctor, dega de la vila y deganat de Tarrega per lo molt ilustre y reverendissim senyor Don Lois Sans, per la gracia de Deu y de la Santa Çede Apostolica bisbe de Çelsona y del Consell de Sa Magestat, a tots y qualsevol preveres, curats y no curats, dins lo nostre deganat constituhits, als quals o al qual les presents seran presentades y de les coses davall scrites seran requests, salut ab lo Senyor, qui es la verdadera salut. Sapiau com en la causa y questio de compromis ques aportave davant davant [*sic*] del magnifich misser Antoni Camp y Moles, en quiscun dret doctor de la vila de Tarrega, per y entre los honorables mossen Heronym Hinygo de Paz, apotecari de la vila de Bellpuig, y Joan Alcamora, de Barbens, de una part, y lo discret mossen Joan Bellmunt, clergue, benefficiat del beneffici sots invocacio de St. Marti en la esglesia parrochial de dita vila de Bellpuig instituhit y fundat, de part altra, per dit magnifich jutje y compromittari comunament per y entre dites parts ellegit y deputat se ha sentenciat y declarat, si y segons en dita sentencia se conte, a la qual se ha relacio, la qual sentencia es pasada en cosa judicada per no haver ninguna de les parts, dins lo termini de dret preffigit, y assenyaladament dit benefficiat, appellat y recorregut, com tambe com vuy, dia present y davall scrit, davant nos y cort nostra nos es stada presentada una scedula en paper escrita per part del honorable mossen Hieronym Hinygo de Paz, apotecari de la vila de Bellpuig, la qual es del thenor seguent: Molt reverent senyor dega: la sentencia arbitral profferida entre lo magnifich mossen Hieronym Hinygo, de la vila de Bellpuig, y lo reverent mossen Matheu [*sic*] Bellmunt, benefficiat del beneffici de St. Marti, es pasada en cosa judicada y tacitament et expresse per les parts emologada. Per ço, y altrament per a que dita sentencia sortesque son degut effecte, demane y supplique esta part de mossen Hieronym Hinygo dita sentencia esser posada en execucio y dit mossen Hinygo posat en pcessio de la casa ab dita arbitral sentencia li es stada adjudicada, y

per a dasso esser li expedides de la cort de vostra reverendisima executorials lletres y proteste [*sic*] Camp y Moles. E nos, vista la sobredita supplicacio y lo que en ella se demane ser just y a raho consonat, havent saneat primerament nostre animo de totes les coses contengudes en dita sentència arbitral entre dites parts donada, per lectura que de aquella havem feta, en la qual trobam un cap o capitol resultant de dita sentència que lo jutje sentencie que lo dit discret mossen Joan Bellmunt, beneficiat de dit benefici de St. Marti, detentor de la casa sobre la qual se lletigue, ha de donar aquella expedida y vacua a dit mossen Hieronym Hinygo per haverlay adjudicada y donada dit jutje, havem feta la provissio seguent, oblata prima marcii millesimo sexcentesimo tercio: *Attentis supra supplicatis providet quod fiant littere executoriales juxta estillum curie et mitatur in pocessionem dicte domus dictus Hieronymus Hinygo, etc.* Ferrer, decanus. Per tant, nos, dit misser Francesch Ferrer, dega predit, per lo que poch approffitarie a les parts donarlos y profferirlos sentencies si aquelles nos possarien en execucio, a vosaltres y ha quiscu de vosaltres a soles vos diem y per part de mon senyor ilustrissim y reverendissim de Çelsona en virtut de santa obediencia vos manam que, encontinent rebudes y presentades vos hauran les presents, si instats y requests sereu per part de dit mossen Hieronym Hinygo, no obstant qualsevol rahons en contrari vos porie fer lo dit mossen Bellmunt, beneficiat de dit benefici de St. Marti, attes que no ses appellat de dita sentència arbitral dins lo temps de dret y de justicia preffegit, vos conferririeu en la vila predita de Bellpuig si noy sou y en lo carrer dit del Castell, en lo qual esta cituada una casa sobre la qual se letigue, que solie ser del benefici de St. Marti, en la parrochial de dita vila instituhit y fundat, y de son venerable beneficiat, la qual dit mossen Hinygo vos amostrara, y de aquella li donareu y lliurareu pocessio corporal y real, o quasi, al dit mossen Hinygo, fent llevar acte o actes de dita pocessio quant la donareu a dit mossen Hinygo, per a que en esdevenidor aparegue del que fet haureu. Altrament, y en cars de contrafaccio, lo que nos creu, proçehiriam contra vosaltres ab çensures ecclesiastiques, si y segons de dret trobarem esser fahedor. Dat en Tarrega al primer de febrer del any de la nativitat del Senyor M D C III.

Ferrer, decanus.

De mandato supradicti admodum reverendissimi domini decani expeditur per me, Matheum Corco, regia auctoritate notarium publicum ville Tarrege, diocesis celsonensis, ac scribam ordinarium curie decanatus dicte ville.

1603, octubre, 10. Bellpuig.

Joan Castanyer, prevere i beneficiat de Bellpuig, àrbitre i amigable componedor en un contenciós entre Jeroni Íñigo de Paz, apotecari de Bellpuig, i Joan Alcamora, pagès de Barbens, dicta sentència sobre el tema. Els mateixos criteris de transcripció que en el document anterior.

ACSG, FN, Bellpuig, N IV 2, Joan Gener, *Manual 1602-1604*, quadernet solt guardat dins el volum.

[*Al marge:*] Fuit facta copia per me, Joannem Janer, notarium, dicto Inigo. Iserum fuit facta copia per me, Joannem Janer, notarium, dicto Alsamora.

Jhesus, Maria.

Yo, Joan Castanyer, prevere, beneficiat en la sglesia parroquial de la vila de Bellpuig, arbitre arbitrador y amigable componedor tant en lo procehir com en lo declarar sobre sertes preteses vertents entre en Joan Alçamora, pages del lloch de Barbens, de una, y mossen Hieronim Inigo de Paz, apotacari de la vila de Bellpuig, part altra, pretenent dit Alçamora eser cobrador de dit Iñigo [*de*] deu anyades o pensions de aquell censal de sis lliures y vuit sous quiscun any, pagador al beneficiat del benefici de Sant Miquel, en la parroquial de Barbens fundat, lo qual censal dit Hieronim Inigo se encarrega a pagar y a dit Alçamora indemne servir per part del preu de una casa te comprada dins Bellpuig, segons conste en lo proces actitat entre dites pars devant lo comanador de Barbens y altre proces de compromis en ma de miser Antoni Camp y Moles, doctor en drets, per les causes en dit proces deduides, vist primerament lo poder a mi per dites parts atribuit y donat, segons de aquell conste ab acte rebut en poder de mossen Joan Jener, notari, als onze de setembre del corrent any, y la facultat de dites pars a mi atribuida, vists los actes per dites pars produïts, vist tot lo que les dites parts devant mi an volgut deduir y allegar, tant de paraula com de scrits, y vist tot lo ques deu atendre, agut consell de persones en dret expertes y del fet enterades, inseguint la comuna y mes sana opinio avem trovada, tenint Nostre Senyor Deu davant los ulls, arbitre, sentensie y declare, tant en via de dret com amigable componedor, en la manera següent: E per quant conste que, al temps y ora que mossen Miquel Capons, prevere, beneficiat del benefici de Sant Marti, en dit nom mogue lite y causa contra en Pere Viana, pocessor de certa partida de aquella casa que en Joan Alçamora, defunt, vengue a mossen Pere Vicent, y mossen Vicent, ab los matexos pactes que a ell fou venuda, la vengue a mossen Joan Iñigo, dit Joan Alçamora, regonexent la bona fe que a dit comprador devie per rao de la evictio, y per dita rao vers si prengue la defensa de dita causa y tractu temporis sobre dita lite, ha ferrat compromis en ma y poder de miser Tomas Joachim de Menargues, doctor en drets, per lo que los compradors no tenen obligacio de denunciar ni sitar a dit Alsamora, venedor, pus ell feye acte judicial vel equivalentem, cum arbitror sint redacta ad instar iudiciorum. Es sert que, veent mossen Hieronim Iñigo que Viana dexas la casa a favor del beneficiat, no ere obligat ell a inquirir si la sentencia arbitral ere legitime pro lata nec ne, ans be aquesta obligacio queye an Joan Alçamora, porque eo ipso que ague firmat lo compromis asumpsit in se omnimodam lites defensionem, y tots los actes despres seguits, lilegittims o no, venen a llur carrech, y dit mossen Hieronim

Iñigo legitimum habebat ignorandi causam an jure ac legitime profederetur nec ne, quant mes que no conste que en los deu anys de pensions pretesos may dit Alçamora age requirit ni protestat en virtut del acte del encarregament sobre la paga de dita pensio fins a tant que dit Hieronim Iñigo judicialment a pretes escansellacio del acte del encarregament y rates, y considerat que, en temps de la lite moguda entre lo beneficiat y Viana, dit mossen Inigo no posohie, y axi non poterat uti jure retencionis. Aquestes coses ateses y altres nostron animo movents, y per los consultors a mi notificades, y ates conste en los dits deu anys, ço es lo any 1592 fins en lo any 1603, mossen Hieronim Inigo haver perdudes sinch lliures y y [sic] deu sous quiscun any, que ere lo preu en propietat cent y deu lliures de dita casa, tant en via de dret com amigable componedor arbitro, sentensie y declare dit Joan Alsamora esta obligat a refer a dit Hieronim Inigo les dites pensions ab la modificacio seguent, so es, que aquelles agen a ser compensades ab les pensions que dit Alsamora ha pagades al beneficiat de Sant Miquel de la iglesia de Barbens, condemnant al dit Inigo a refer lo ultraplus, que serie nou reals per quiscuna pensio, les quals liquidades son nou lliures y divuit sous, y asso sots los jurament y penes en lo acte contingudes.

Item, declarant lo presedent capitol, y a daquell ajustant, arbitre, sentensie y declare que Joan Alçamora sie obligat en refer a dit Hieronim Iñigo la propietat del censal de deu sous de pensio que dita casa aporte y fa a dit benefici, juntament ab vint y nou pensions, que prenen suma de catorze lliures y deu sous, que tot junt ab la propietat serien vint y quatre lliures y deu sous, y aso sots lo jurament y penes en lo acte contingudes.

Item, per quant es sert, en via de dret, que, per aver Pere Viana dexada vacua la pocessio de la casa voluntariament, nullo jure quagente, per lo que a dit Hieronim Inigo son conservades les actions tant personals com reals contra dit Viana per a cobrar y exegir les pencions li son degudes, arbitre, sentensio y de-claro y al dit Hieronim Iñigo condemnno en aver de fer procura llarga y bastant per a que en llur nom pugue fer qualsevol diligencies, tant contra dit Viana com altrament, per a exegir y cobrar dites pensions, y en lo entretant que nos pugue aver rao ninguna de les quantitats en les quals a les parts ad invisem pagar en la nostra arbitral sentencia condemnno, ans be que la execucio, exactio y cobranza de dites cantitats estigue suspesa. Y si nos pora cobrar cosa alguna, arbitram, sentenciam y declaram, ates y considerat que en lo principi de dita causa instada per mossen Miquel Capons y ague negligencia per totes parts & vigilantibus & non dormientibus subveniunt sobre dits interesos, per la facultat a mi de amigable componedor atribuida y donada, a dit Joan Alsamora perpetuo callament y silensi imposito, y que lo ultraplus de les sinch lliures y mija que avie de rebre, que aquelles vagen en compensasio de la propietat y pensions sesades de pagar del censal, condemnant a dit Hieronim Iñigo en aver de pagar aquell anualment, y aso sots los juraments y penes en lo acte del compromis contingudes.

Item, per quant podrie ser la present mia arbitral sentencia meresques en algún cap modificacio, o declaracio, o altrament de algunt dependent o emergent de aquell necessitas rearbitracio, per so per dit efecte me reservo temps de vint dies, condemnant a les parts en aver de lloar y aprobar y amologar la present arbitral sentencia lo dia y ora quels sera intimada, absolent ab quant sab absolucio y condemnant en quant sab a condemnacio, y aso sots lo jurament y penes en lo acte del compromís contengudes.

Item, per quant tot mersenari es digne de remuneracio, tache per lo salari dels consultos de la present sentencia tache vint reals, y per mos treballs dos parells de capons, y al notari per lo acte del compromís y publicacio de la present sentencia vuit reals, los quals salaris pagar a les pars per yguals parts condemnant, y aso sots los juraments y penes en lo acte del compromís contingudes. Ita arbitro, sentencio & declaro, co. co. et intimantur.

Joannes Castanyer, arbitrer predictus.

Lata sint huiusmodi arbitralis sententia per rev. Dominum Joannem Castanyer, presbyterum ville Pulcripodii Angularie, tamquam arbitrum et arbitratores et amicabilem compositorem inter partes electum et nominatum, sedentem in quadam cathedra more iudicis recte iudicantis in curia illustris gubernatoris dicte ville, lectaque et publicata per me, Joannem Janer, auctoritatibus apostolica et regia notarium publicum dicte ville et huiusmodi cause et sentencie scribam assumptum, die decima mensis octobris anno a nativitate domini millesimo sexcentesimo tercio, presentibus et dictam sententiam ferme publicari petentibus dictis honorabili Hieronymo Yñigo de Paz, pharmacopola, ex una, et dicto Alsamora, partibus ex altera, et presentibus pro testibus honorabilibus Antonio Mestres, negociatore, et Jacobo Mosset, sartore dicte ville.

Et incontinenti sint intimata dicta sententia arbitralis dictis Ynigo de Paz et Alsamora, partibus predictis, per me, dictum notarium, qui eam laudarunt et approbarunt de prima linea usque ad ultimam, et omnia et singula in ea contenta, presentibus dictis testibus.